

TAULA D'EXPERIÈNCIES EDUCATIVES DE MENORCA

Pere Alzina

Plantejar en unes jornades d'innovació educativa una taula rodona on s'exposin experiències de totes les etapes educatives és un format complex i més tenint en compte les tres conferències precedents. És impossible copsar totes les idees generades en aquestes jornades. Per tant, només identificarem els trets fonamentals i les línies genèriques exposades.

Aquest bagatge aportat i viscut, fou prèviament a la taula rodona final amb un repete important i complex: analitzar experiències de totes les etapes educatives; obtenir una visió de conjunt, global, que copsés la realitat actual a l'illa de Menorca. D'aquesta manera participaren la Cooperativa d'Escoles Infantils 0-3 de Maó (projecte global del municipi i les innovacions empreses en els darrers anys); el CEIP Francesc d'Albranca ens explicà la seva experiència en el disseny, aplicació i avaluació dels ambients d'aprenentatge a infantil i a primària; el CC Calós de Ciutadella explicà la seva experiència de gran aula a l'etapa de primària i el treball coordinat dels mestres; des de l'IES Biel Martí de Ferreries ens explicaren el programa d'acollida d'alumnes i l'acció tutorial i finalment, l'IES Maria Àngels Cardona de Ciutadella ens explicaren les innovacions dutes a terme en el cicle formatiu d'hoteleria i l'acció pedagògica dins el sector turístic. Per tant, des de 0-3 fins a la Formació Professional de Grau Superior.

La taula rodona la vam distribuir en tres grans apartats: d'on venim? Breus

apunts de la nostra història de l'educació. On som? A partir de les aportacions dels participants a la taula i, finalment, ens plantejarem cap on anem a tall de conclusions a partir de tot el que s'havia aportat.

ON SOM ARA?

Aquest fou el nucli de la taula rodona: les experiències que es presentaren que abastaren des de l'Educació Infantil fins a la Formació Professional de Grau Superior.

En primer lloc, Cristina Guillem i Bità Llobera (presidenta de la Cooperativa d'Escoles Infantils de Maó) explicaren els seus inicis (amb la inauguració de

les primeres guarderies per oferir suport i cobertura a l'accés de la dona al món del treball a finals dels anys 70) que es transformaren, poc a poc, en escoles infantils ben dotades, creant una gran xarxa pública 0-3. En el marc de la Cooperativa, les escoles treballen de manera conjunta i observem la ciutat des d'una perspectiva global per poder afrontar millor les necessitats educatives i socials de la comunitat. El coneixement de la realitat global i de la realitat que envolta cada centre els permet iniciar i mantenir projectes comuns: com és el cas dels menjadors escolars (considerat com un espai educatiu més), l'escola de vacances o les jornades i xerrades de formació, alhora que coordinen accions i esforços amb els serveis

de Benestar Social. El context és favorable: Maó és una ciutat educadora i des de l'Ajuntament es dona suport i cobertura a aquesta xarxa pública. Un bon exemple de coordinació i col·laboració a molts nivells.

En segon lloc, Cristina Moll, exposa l'experiència del CEIP Francesc d'Albranca des Migjorn Gran que han organitzat el centre per ambients d'aprenentatge, amb mobilitat de mestres i de fillets i de filletes i el treball conjunt de diferents edats, des de l'educació infantil 3-6 a l'educació primària. Els fillets i les filletes s'organitzen, cada setmana, per anar als tres espais que es posen en funcionament i van anotant, en un quadern, el seu procés d'aprenentatge. Tot l'horari del centre s'organitza entorn a aquests ambients, entre els quals podem anomenar el *Domèstic*, el de *Construccions*, el de l'*Art* o el de *Psico* a infantil i *Entendre el Món*, *Bios*, *Enigmat*, *Art i Cos*, *Let's Speak* i *Hort* a tota la primària. Els agrupaments són heterogenis i flexibles i es tenen en compte un conjunt de normes per fer accessibles els coneixements des d'aquesta interessant perspectiva: el cercle inicial i final (on es comença i s'acaba l'ambient

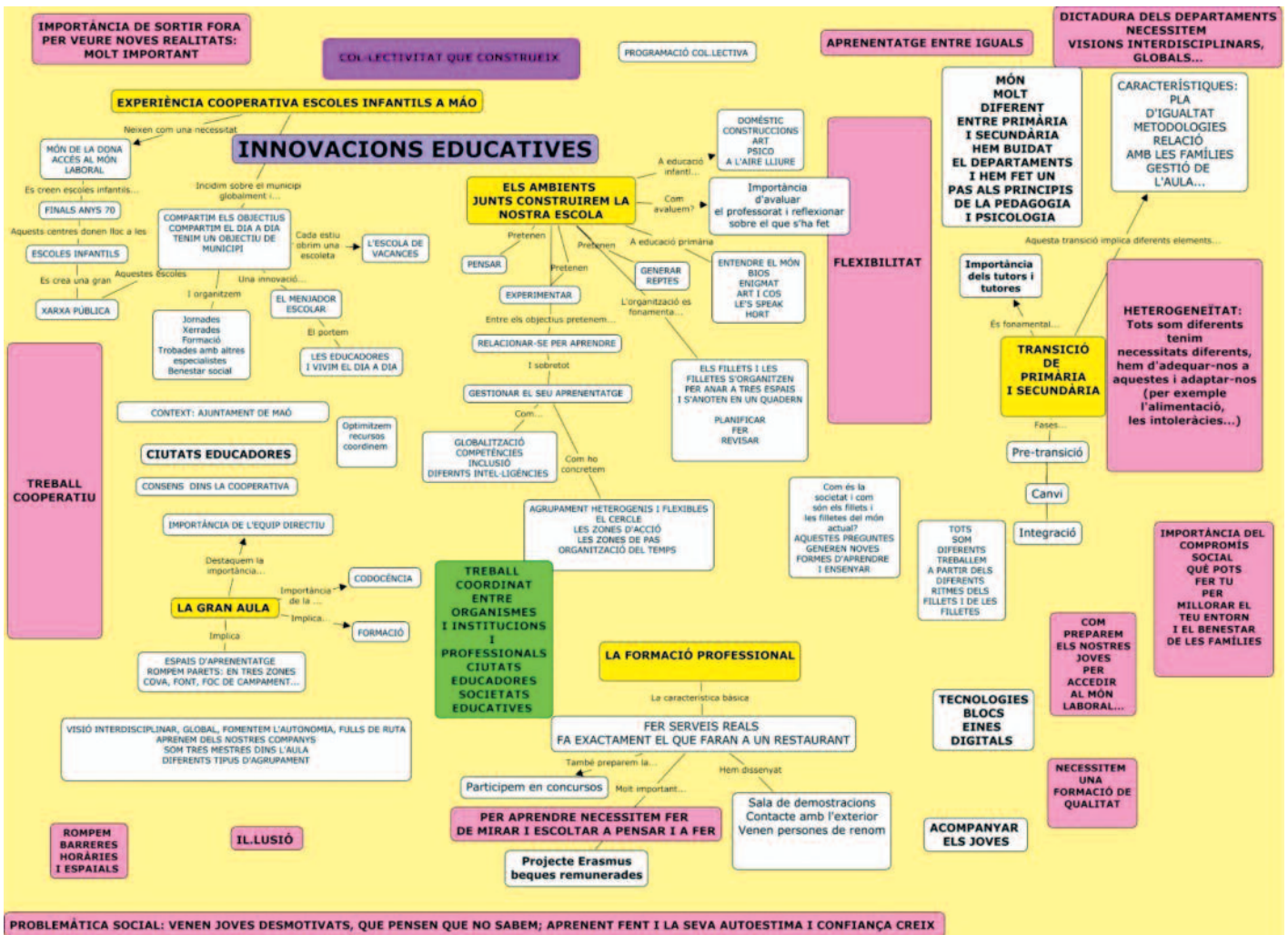
amb una reflexió sobre el que s'ha après), les zones d'acció on els fillets i les filletes treballen en un determinat ambient activitats preparades i graduades (poden trobar diferents nivells de dificultats, des de d'activitats simples a activitats complexes – tres estrelles –). Tot plegat professorat i alumnat pensen, experimenten, es relacionen i gestionen els seus aprenentatges, generant reptes, globalitzant coneixements, tenint en compte la inclusió (com a camí per fer, no com objectiu prefixat) i les diferents intel·ligències, capacitats, maneres de ser, de pensar i de relacionar-se. Una nova organització per a l'educació del segle XXI.

En tercer lloc, intervingueren Alex Marquès i Maite Carreras (mestra i directora del CC Salesians de Ciutadella, Calós) i ens explicaren la seva experiència de gran aula. Les grans aules són espais d'aprenentatge més grans que les aules comunes i engloben a prop de quaranta fillets i filletes amb tres i quatre mestres dins l'aula. Estan dirigides a potenciar experiències d'aprenentatge autònomes i variades a la diversitat de l'alumnat. El disseny d'espais (*El Foc de Campament*, *la Font*, *la Cova...*) i les ac-

tivitats (molt variades i realitzades per grups de fillets i de filletes de cada gran aula, d'entre deu o dotze) que es proposen a l'alumnat, faciliten la seva autonomia, alhora que garanteix l'acompanyament del professorat que treballa en equip i assessora, suggereix, guia, ajuda i avalua. Aquesta organització (que implica tirar parets físiques) els permet la codocència i treballar des de la perspectiva inclusiva com una opció preferencial del centre. Rompre barreres horàries i espacials ens obre camí, igualment, cap al futur educatiu.

En quart lloc, Anselm Barber i Joan Coll (mestre i director de l'IES Biel Martí de Ferreries) exposaren la seva experiència que té per objectiu facilitar la transició de centre que es dona entre l'educació primària i l'educació secundària. Un canvi que sol ser sovint massa sobtat i trasbalsa molts fillets i filletes. Una de les idees eix d'aquest projecte és minvar la importància dels Departaments a Secundària i potenciar visions més interdisciplinàries i globals (necessitem minvar el que ells mateixos van anomenar dictadura del departaments) i donar pas als nous principis de la pe-

MAPA CONCEPTUAL ELABORAT AL LLARG DE LA SESSIÓ

dagogia i de la psicologia. El procés és llarg i està ben planificat: existeix una pre-transició, el canvi pròpiament dit i la integració en la nova realitat del centre de secundària. Tot plegat es pensa, planifica i executa des d'un pla d'igualtat entre els professionals de les diferents etapes, les seves famílies i els mateixos al·lots i al·lotes. En aquest projecte de centre, els tutors i les tutores juguen un paper rellevant i els equips educatius són l'eix de la presa de decisions.

I finalment, en cinquè lloc, l'IES Maria Àngels Cardona de Ciutadella, exposà la seva experiència i les innovacions portades a terme en el cicles de Formació Professional de Cuina i Restauració, Cuina i Gastronomia, Serveis de Restauració i Direcció de Cuina, a càrrec dels professors Joan Capó i Cati Zornoza. Ens explicaren que la característica bàsica de la formació que ofereixen és dissenyar i aplicar serveis reals, és a dir, ense-

nyar-los allò que realment hauran de fer en un restaurant. Aquí tenim una de les claus d'una Formació Professional de qualitat: una adequada resposta i adient formació a les necessitats del mercat laboral, amb una formació curosa i sistemàtica. El contacte amb l'exterior és una constant en aquests cicles (participen en concursos, envien alumnes a estudiar fora mitjançant el Projecte Erasmus amb beques remunerades, reben restauradors de renom i aprenen d'ells, obren el restaurant un dia a la setmana a tota aquelles persones que hi vulguin anar...). Aquesta feina té un profit, afirmaren: molts joves que arriben desmotivats, que pensen que no saben, aprenen fent i augmenta la seva autoestima i la seva confiança. Així hauria de ser la Formació Professional al segle XXI.

ON ANEM?

De l'exposició i posterior debat d'aquestes cinc excel·lents experiències

en podem treure moltes conclusions que ens permeten albirar un futur prometedor, encara que hi quedi molta feina per fer. No és fàcil identificar-les ni resumir-les i segurament, cada persona que va assistir a les jornades haurà arribat a conclusions ben diferents, però, ara per ara, i passat el temps necessari per haver paït les idees, considerem important destacar:

La necessitat de seguir aprofundint en el treball cooperatiu, en el treball en xarxa entre les diferents persones que tenen responsabilitats educatives i el treball coordinat entre diferents administracions i institucions públiques i privades. En aquesta taula rodona hem pogut comprovar com, per educar, cal tenir en compte tota la comunitat. Els equips, les xarxes, les col·lectivitats construeixen coneixement i fan convergir sinèrgies extraordinàriament positives, a nivell social i a nivell educatiu.

Aquest treball col·lectiu és clau també per fer front a la nova problemàtica social: les persones desmotivades, les persones que no accedeixen a la titulació mínima, les persones en situació d'exclusió social, les persones en risc de pobresa extrema, l'augment de les desigualtats... Sense aquest treball cooperatiu cap canvi en el benestar de les totes les persones seria possible. I en aquest apartat cal destacar la importància del compromís social a partir de l'expressió: *no esperis el que la comunitat pot fer per tu, sinó pensa què pots fer tu per millorar el teu entorn i el benestar de tots els que hi vivim.*

Necessitem avançar per rompre rutines i barreres que van molt més enllà d'allò material o arquitectònic. Els horaris flexibles, els espais oberts, el treball conjunt de persones diferents, l'aprenentatge entre iguals, l'aprenentatge en i des de l'heterogeneïtat... Necessitem flexibilitat i capacitat d'adaptació a les noves i incertes situacions que l'esdevenidor ens presentarà.

Tot plegat necessita una formació de qualitat, adaptada a les necessitats de cada centre i de cada comunitat. Necessitem descentralitzar encara més i dotar de més poder de decisió i actuació als municipis. Aquesta formació ha d'implicar viure noves experiències en noves realitats, allunyades de la nostra zona de confort. Per millorar, necessitem conèixer les experiències de diferents indrets del món, on l'educació fa passes decidides i sòlides. Veure i participar de noves realitats és una necessitat formativa de primer ordre.

I per acabar, a l'entorn de tot el que hem anat explicant, hem de destacar un aspecte fonamental, tot i que és difícil d'encetar i encara és més difícil de mantenir: la il·lusió, el compromís per innovar, per canviar les actuals realitats i adaptar-nos millor als nous reptes planetaris. La il·lusió és un tret diferencial que totes les experiències descrites han apuntat. Sense il·lusió és difícil canviar; gairebé impossible. I la il·lusió neix en les persones i en els seus projectes reptadors.

L'EDUCACIÓ ha de deixar de transmetre per passar a transformar. Cal ensenyar a reflexionar i a pensar sobre com pensem. Igualment, hem d'establir cri-

teris de fiabilitat per a les nombroses fonts d'informació existents (determinats controls de qualitat no garanteixen un coneixement de qualitat).

Res del que ensenyem avui en dia serà transcendent per a viure el 2040; bé, algunes coses sí que seguiran essent rellevants: aprendre a conviure, aprendre i generar benestar entre les persones, establir lligams d'amistat i cooperació, fomentar l'empatia i la compassió; aprendre a qüestionar les visions úniques, les perspectives lineals i les solucions fàcils a problemes difícils... El pensament únic és propi del feixisme sociològic (no només polític) i el podem trobar en llocs molts diferents i sota adjectius grandiloqüents.

Aquests no són coneixements qualsevols que poden tornar-se obsolets; són part de la nostra essència com espècie. I seguiran evolucionant (amb alguns parèntesi com el que ara mateix vivim) al llarg de la història. La història no s'ha acabat; de fet, acaba de començar sempre i quan ens hi sentim protagonistes. Educar ha de consistir en enfortir les identitats de les persones (les diferències) i alhora potenciar la identitat mundial (potser el 2050 podrem dir en propietat una identitat universal).

Creem una societat de persones amb coratge disposats a admetre la ignorància i la petitesa com a humils habitants d'un món amb milers de milions de for-

mes de vida diferent a la nostra. Ensenyem a plantejar preguntes difícils que ens ajudin a aprendre a pensar. No ensenyem respostes simples a preguntes complexes. No hi ha respostes úniques.

L'educació en majúscules ha d'ensenyar a destriar les veritats científiques (que són temporals i històriques) de les creences i dogmes; ha d'ensenyar a desenvolupar la compassió i la empatia vers tots els humans que pateixen, ha d'ensenyar a apreciar la saviesa i les experiències i vivències de tots i cadascun dels qui habitem el planeta, ha d'ensenyar a pensar lliurement sense por al que ens és desconegut i ha d'ensenyar a ser responsables dels actes i de l'esdevenidor del món en el seu conjunt.

Si ens sentim i som els autèntics protagonistes de la història ho aconseguirem.

Quan ho donem tot fet, i només valorem una resposta com a bona, creem persones de pensament lineal. Que cerquen la resposta, quan el que realment tenim són moltes respostes i, en la majoria dels casos, no en tenim cap de resposta. Això implica ser humils.

Conèixer i pensar no implica arribar a veritats absolutament segures; implica dialogar amb la incertesa.

Val la pena intentar-ho. Endavant i gràcies. ■